

АСИМ ПЕЦО
(Београд)

ИЗ НАШЕ ОНОМАСТИКЕ
(*НЕРЕТВА — МОСТАР, БУНА — БЛАГАЈ, БРЕГАВА — СТОЛАЦ*)

У раду се дају објашњења поријекла хидронима *Неретва*, *Буна* и *Брегава*, као и топонима *Мостар*, *Благај*, *Столац*. Посебно се указује на могућност новијег тумачења Порфиригенитовог текста који се односи на Захумље у његовом дјелу *De administrando imperio*. У вези с тим скреће се пажња на могућност другачије убикације оронима *Хум*, као и топонима *Бона* и *Хум*, што даје могућност и другачијег објашњења топонима Благај од оних која су нам се до сада нудила.

Већ више година, управо од када се бавим проблемима херцеговачких говора, моју пажњу привлачи и ономастика тих крајева. И до сада сам нешто урадио, и објавно, али много тога још чека да се уради. Наравно, етимологија, одређивање поријекла неког имена, посебно географског имена, никако не спада у питања која се рјешавају без муке. У тој области науке о језику никада ниси сигуран да стојиш на чврстом терену. Ово, наравно, вриједи и за подручја каква је Херцеговина куда су се кретале колоне различитих народа и језика, гдје су се укрштали различити погледи на свијет. А свако је остављао иза себе некакав траг. Данас је тешко размрсити све те конце и стићи до правог рјешења. Али, као и иначе у науци, без покушаја нема ни стицања до жељеног циља.

Ја ћу овдје указати на проблематику везану за хидрониме *Неретва*, *Буна* и *Брегава*, и топониме, везане за те хидрониме, *Мостар*, *Благај* и *Столац*.

а) *Неретва*. *Неретва* је највећа ријека у Херцеговини и читав живот Херцеговине везан је за ту ријеку. То вриједи и за један дио Далмације. Зато није чудно што Неретва прати и историју и литературу ових крајева. И од најранијих времена.

О поријеклу хидронима *Неретва* нема јединственог мишљења. Свакако, ово је питање везано за историју Босне и Херцеговине и живот становника ових крајева. Како нас историчари обавјештавају, до доласка наших предака у ове крајеве, тј. до доласка Словена у ове крајеве, а на основу сачуваних података, у предјелима Херцеговине су живјели *Илири* (претпоставља се да су дошли у ове крајеве у X вијеку прије нове ере), *Келти* (они су се јавили у IV вијеку старе ере) и *Римљани* (они се јављају у другом

вијеку старе ере). Словени се јављају у овим крајевима, тј. на подручју данашње Херцеговине, у VI вијеку, тако да је цијело ово подручје, тј. подручје везано и за ток Неретве „средином VII века“ било у рукама Словена (уп. „средином VII века Далмација са целим својим залеђем била (је) потпуно у словенској власти и да је процес освајања био завршен“, *Ђоровић, Хисторија*, стр. 98).¹

А сада о имену наше Неретве. Одмах да напоменем да је подстицај за ове ретке дала и мисао А. Кебе исказана у *Neretvopisu /Most, 94/5* која гласи: — *Sačuvajmo, barem, zajedničku Neretvu (odnosno „Ner-etvu“, što na keltskom jeziku znači: božanstvo koje teče)* стр. 6/. Историчари нам, како се и из претходних редова може закључити, не нуде довољно материјала на основу којег бисмо могли закључити да су Келти дуже времена боравили на овим подручјима. Наиме, историчари нас обавјештавају да су се Келти на овим просторима јавили у IV вијеку прије нове ере: „провалили су ... из Паноније у земље око Саве и продрли дубоко у унутрашњост Босне, све до Неретве“. Има у старијој ономастици келтских трагова, а да ли међу та имена спада и Неретва, тешко је, бар мени, сада рећи. Ђоровић ту види трагове илирског језика. Он каже: „Главна река Херцеговине Неретва звала се Наро или Нарон ... Али и друго име Нарента > Неретва исте је групе“ (исто, 60–61), тј. из групе остатака илирског језика, као што су, „вероватно“ и хидроними *Дрим, Дрина, Сава, Буна, Босна, Уна*; а и имена планина, као што су: *Прењ, Вележ, Мајевца, Динара, Бојуња* потичу из предримског периода. Ђоровић указује да стару традицију „коју Римљани нису истрли и коју су примили досељени Словени, карактеришу нарочито готово потпуно очувани називи свих важнијих река и планина у земљи“ (исто, 103). Дакле, на основу података које нам нуди Вл. Ђоровић, Неретва припада групи хидронима које су наши преци преузели од Римљана, а ови од Илира. Истина, од Нарон тешко би било извести наше Неретва, међутим, Ђоровић каже да и друго име, *Наренџа*, припада групи предслов. трагова, а од тога облика лакше се може стићи до наше Неретве (стр. 61). Али, по некима, облик *Наренџа* није историјски потврђен. Наиме, др Дује Рандић-Миочевећ, у *Енциклопедији Југославије* (књ. 6, Загреб 1965, стр. 278), каже да је античко име наше ријеке, *Нарон*, потврђено у грчким и римским писаним изворима. Уз то, јавља се још и *Нар* и *Наренум*, а да је погрешном традицијом „у стручну литературу продрло ... и друго име ове ријеке, *Narenta*, које у античким изворима није потврђено“. И даље: „Облик *Narenta* је романска творевина, настао је у средњем вијеку према словенском називу ријеке“. Ако је ово мишљење тачно, претпостављено рјешење поријекла хидронима *Неретва* отпада, тј. ако назив *Наренџа* не припада нашем наслеђу, отпада претпоставка да је *Неретва* настала од тога имена.

Постоји и другачије објашњење нашега хидронима. У Рјечнику нашега језика, који је издала Југославенска академија знаности и умјетности

¹ Др Владимир Ђоровић, *Хисторија Босне*, СКА, Посебна издања, књ. СХХИХ, Друштвени и историјски списи, књ. 53, Београд 1940.

у Загребу, под одредницом *Неретва* (обрадио Томислав Маретић) констатује се да је у римско доба постојало име *Наро*, и да је то, неразумљиво, име замијењено разумљивим *Неретва*, за које су имали узора у старој постојбини, гдје је постојало *Нерехџа*, *Нерица*, *Неретја*, а што би могло бити у вези са нашим глаголом *норити*, *йонирати*, са превојем вокала, али са нејасним значењем.

Ако прихватимо ово Маретићево мишљење, могли бисмо рећи да су наши преци, који су дошли на обале Неретве, донијели у свом рјечнику и облике *нер/нерет* којима су именовали нека средства за риболов (вршва, врста мреже), а пошто је Неретва богата рибом, тај назив су искористили за именовање ове ријеке, чиме су „неразумљиво“ страном *Нарон* замијенили својим разумљивијим *Нерет*. Овоме је придодат суфикс *-ва* који се јавља и у хидронимима (уп. *Лаиша*, *Сјачва*; посебно је чест суфикс *-ава*, уп. *Брегава*, *Свишјава*, као и *Нишава*, *Ресава*, *Морава*). Од наслијеђеног *Нарона* постало је *Норин* (као од *Албона* — *Лабин*, од *Салона* — *Солин*, по постојећим фонетским законима), што се јавља и као хидроним и као топоним (*Skok, Etimologijski*, II, s.v. *Norin*).

Када говори о хидрониму/топониму *Норин*², Скок даје могуће објашњење и за хидроним *Неретва*. Ту читамо: „*Sa Narona veže se i ime hercegoвачке ријеке Neretva = tal. Narenta*“. Уз покушаје да се објасни трансформација облика *Нарона* у *Неретва*, за које и Скок каже да су то „pretpostavke“, он нам ту нуди и Маретићево мишљење „које се не осврће на romanski refleks *Narenta*, којом се не објашњава почетно *ne-*, ни деklinација *-j*; gen. *-ъve*“, него се наш облик, видјели смо, доводи у везу „sa sjevernoslavenskim i baltičkim hidronimima *Nerenta, Nereta, Nerica*“ што се доводи у везу са праслов. коријеном *ner-*. И Скок, као и Маретић, претпоставља да „postoji mogućnost da su Hrvati u 7. vijeku donijeli sa sobom **nerety*, gen. **neretъve*“ и да су своје облике, из и деklinације, „unakrstili sa romanskim *Narentum*“. Ако је ова именица, још на балканским просторима, имала промјену по *и*-деklinацији, као *loky* — *lokve* < *lokъve*, сгъку — сгъкъве, аналошким процесима се лако успоставља у номинативу облик *Неретва* (тј. према *Неретиве*, *Неретви* јавља се и у номинативу *Неретва*, према односу који имамо у *жена* — *жене* — *жени*), и ту није било потребе за било каквим укрштањем са романским *Narentum*. А овај романски облик, како смо већ видјели (у Енциклопедији Југославије), неки историчари (Дује Рандић-Миочевећ) доводе у сумњу. Али, несигурна је, исто тако, и промјена *nerety* *-ъve*.

Цијело ово разматрање нашега хидронима *Неретва* упућује на следећи закључак: Ако је историјски потврђен облик *Наретинум*, из предсло-

² Skok, Etimologijski, Petar Skok, Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, JAZU, Загреб, књ. I–IV. У вези са овом проблематиком, животом туђица у једном језику, па и у нашем језику, мора се имати на уму чињеница да се стране ријечи брзо уклапају у домаћи лексички фонд, тј. да „облаче“ граматичко рухо говора у коме оне почињу да живе. Много потврда за то нуле нам наше туђице: оријентализми/турцизми, романизми, германизми, хунгаризми и сл. Тако је данас, тако је, сигурно, било и раније.

венског периода, наше *Нерейва* може бити објашњено „укрштањем“ затеченог стања и донесеног облика, са придодатим суфиксом *-ва*, на који се наилази у нашим хидронимима. Ако, пак, облик *Нареншум* настаје према нашем *Нерейва*, остаје да се прихвати Маретићево објашњење настанка овога хидронима: домаћа ријеч потиснула је страни облик, када је у питању хидроним, а задржан је страни облик за топоним, према којем је могао настати и нови хидроним за именовање мањег потока на истом подручју (*Норин*).

На почетку овога рада наведено је мишљење да *Нерейва*, тј. *Ner-etva* „на келтском језику значи: божанство које теће“. Пошто је у питању објашњење овога нашега хидронима дато у нестручном часопису, нисам сматрао да је потребно обрађати пажњу и на то објашњење. Међутим, 24. августа 1996. године, у листу „Политика“, др Ранка Куић, проф. Универзитета у Београду, у једном разговору са новинаром „Политике“ о српско-келтским односима, указује, управо, на то значење нашега хидронима. Ту читамо: „открила сам 600 речи истих или врло сличних у оба језика. Срби и Келти имају неочекивано много заједничког — у топонимима; хидроними посебно то јест реке којима се није могло објаснити порекло имена — показује се да је келтско. Јер, *што су*, у ствари, имена келтских богиња воде (*Нерейва* — божанство које *тече*, *Сава* — дугачка река, *Дунав* — дубока река“ (моје подвлачење, А. П.). Скок, s.v. Сава, каже да се „pretpostavlja“ да је у основи „ilirsko-keltska riječ od ie. korijena *seu-, prijevoj *sou-, 'tekućina, vlaga, sok““. Скок указује да супстантив „сава“ у Водицама значи „ријека“ и да је *Savus* у латинском „muško božanstvo“, а у „slavenskom paganstvu žensko“ према *rěka* (Etimologijski, s.v. Sava). Под одредницом *Drava* код Скока читамо да према лат. маскулинуму имамо у нашем језику фемининум у: *Сава* — *Savus*, *Тиса* — *Pathisus*, *Соча* — *Sontius*, *Уна* — *Oeneo*, али је *Нерейва* „i u tal. *Narenta*, lat. *Naro*“, иако има и „muških predslavenskih hidronima“, као што су: *Дунав* — *Danubius*, *Врбас* — *Urpanus*, *Босут* — *Ad Basante*, *Искар* (= *Дунав*) — *Oescus*. Род код хидронима „стоји у vezi s mitološkim predodžbama o njihovu božanstvu“ (Скок).

Дакле, није искључено да је и код наше *Нерейве* у питању неко божанство, како мисли проф. Ранка Куић. Само се овдје поставља питање зашто овај облик не налазимо код римских писаца, ако је он келтског поријекла. Односно, другачије казано: ако хидроним *Нерейва* припада предримском ономастикону на нашем језичком подручју, а познато је да Римљани нису мијењали имена „важнијих река и планина“, зашто тај хидроним не налазимо у латинским писаним изворима? Зашто, у латинском имамо *Naro* (Скок), *Narona*, *Naron* и у грчким и у латинским писаним изворима? Чудно је како се тај „келтски“ хидроним био изгубио, а други, тога поријекла, још истрајавају. Уз то, ако се келтски назив изгубио, немамо потврда за тај облик у грчким и латинским изворима, како је он „васкрсао“ у нашем језику, а познато нам је да су наши преци преузимали ониме, тј. и хидрониме и орониме из језикā оних народа које су затекли на овим просторима. Ако су сачували хидрониме као *Сава*, *Драва*, *Соча*, *Врбас*, *Уна*, наравно, у облику

који је одговарао фонетској структури латинског језика, а који смо ми, презимајући те хидрониме, прилагодили својим фонетским приликама, зашто такву судбину није доживио и хидроним *Неретва*. Зашто у латинском имамо или *Naro* или *Naron/Narona*? Од келтскога облика *Neretva*, ако би се латинизирао, могли бисмо очекивати неки други облик, а не *Naro* или *Naron*. Све ово не улива довољно сигурности у довођење наше *Неретве* у везу са келтским „божанством које тече“, мада би то објашњење, ако стоји „на чврстим ногама“, отклонило све оне претпоставке на које је овдје већ указано. Понављам, треба доказати келтско поријекло овога хидронима; треба, уз то, наћи објашњење зашто тај облик за читав један миленијум (од доласка Римљана на наше просторе до доласка Словена у ове крајеве) није нигдје забиљежен. Напомињем и то да се *Неретва* јавља у писаним споменицима тек од 15. вијека. До тада имамо или *Наро* или *Нарон* или *Нарона*. А да смо облик *Неретва* преузели од старосједјелаца на овим просторима, требало би очекивати појаву јата (Ђ) мј. дугог самогласника *e* у другом слогу (уп. *Мљет*, од стародаматског *Melta*, послје метатезе са дуљењем, уп. још *nevera* > *невјера*, у далматинским говорима, и сл.). Овај наш хидроним не зна за појаву јата, ни у једном говору за чији простор је везан ток р. Неретве.

Мосџар. Мостар је везан за Неретву. Без ове ријеке не би било ни овога града. Она му заплускује обале, даје му снагу за живот и помаже му да се, послје различитих бура и олуја, које не штеде ни највеће његове вриједности, као што је то било у ове наше дане, поново диже и постаје љепши и топлији. Мостар и своје име, донекле, веже за Неретву. Истина, неријетко, његово име се веже за *Сџари мост*, онај прелијепи лук који је спајао лијеву и десну обалу ријеке Неретве. Тај мост је у ове наше дане порушила нељудска рука, лишила је град његовог древног и прекрасног симбола, али, треба се надати, опет ће се, и на оном мјесту, спојити обале Неретве. Наравно, никада више неће бити Старог моста за који, понављам, понеко веже и име Мостара. А Мостар своје име није добио према Староме мосту. За то има више доказа. Ево неких:

1. Топоним *Мосџар*, тј. име града на Неретви, јавља се знатно прије изградње овога моста. Наиме, у *Enciklopediji Jugoslavije* (књ. 6, Загреб 1965, s.v. Mostar, стр. 165) се констатује да се „kao naselje prvi put spominje 1452, a kao toponim 1474, kad je u njemu sjedište turskog subaše“. Нарочити значај добио је овај град када је 1566. изграђен мост „на један лук“³. Хазим Шабановић, међутим, у коментарима које даје уз превод Путописа Евлије Челебије даје нешто другачије податке. Ту читамо, прво, Челебијину констатацију: „Mostar znači varoš s mostom. Prema pričanju latinskih istoričara, u ovome je šeheru u starinsko doba bio most preko rijeke Neretve s jedne strane na drugu, i to na jakom gvozdenom lancu u debljini čovječijeg stegna, i od toga mu je ostalo tako ime“. Шабановић, испод текста примјечује: „Naselje na mjestu današnjeg Mostara spominje se prvi put 1452. g. kao malo naselje s dvije kule

³ Enciklopedija Jugoslavije, s.v. Mostar, историјски дио обрадио др Хамдија Капиновић, в. Emira Karabeg, Hronika Starog mosta, Београд 1996.

oko drvenog mosta na lance preko Neretve. Pod imenom Mostar ono se prvi put pominje 1468. g. (у Enciklopediji, пак, стоји да се „као toponim“ први пут спомиње 1474, А. П.)⁴. У вези са извођењем топонима Мостар Шабановић ту примјећује: „Pored više različitih izvođenja imena Mostar najvjerojatnije je da se on nazvao po 'mostarima' čuvarima toga mosta koji su stajali u dvije kule s obje strane mosta“, и ту упућује на Х. Крешевљаковића, који се дуже бавио проблемом еснафа и трговине у Босни и Херцеговини (стр. 463)⁴.

2. Па да је постанак топонима *Мостар* и везан за овај његов мост, треба знати да тај мост, у вријеме када је настао, никако није био „стари“, нити је могао носити име „Стари мост“. То је био нови мост, ако се тако звао. Назив „*Стари мост*“ овај мост ће добити послје изградње других мостова преко Неретве у Мостару, а то ће бити у наше вријеме.

3. Када је *Стари мост* изграђен, он се звао „хуприја“. Још у доба мога дјетињства ми смо тај мост звали „*Стара ћуприја*“. Раније је, свакако, тај назив био чешћи и обичнији.

4. Према томе, како је већ указано у Шабановићевом коментару Челебијиног Путописа, *Мостар* дугује своје име оним људима који су се бринули о мосту, тј. о ономе мосту који је повезивао Неретвине обале, који је био на „јаком гвозденом ланцу“, и који су наплаћивали „мостарину“. У Рјечнику ЈАЗУ наводе се још два Мостара, а имена овога типа нису ријетка на нашем језичком подручју, било да је ријеч о именима радника, *potina agentis*, било да је ријеч о топонимима. Тако имамо: *бродар* и *Бродар*, *дрвар* и *Дрвар*, *каблар* и *Каблар*, *решетар* и *Решетар*.

Да укажем још на ове податке. Благај је претходио Мостару. Ћоровић нас обавјештава да је кнез Владислав, син Херцега Стјепана, почетком 1452. заузео „не само херцегов град Благај, него ... и подручје данашњег Мостара, на ком су се налазила, уз мост на Неретви, два мала утврђења, које је подигао 1440. год. ... гост Радивој“ (исто, 501). Турци су освојили ове крајеве 1465. (Ћоровић, Мостар и Херцеговина, 19).⁵ Мостар је, свакако, имао више услова за развој. Неретва му је отварала пут ка Мору, Радобоља наводњавала његове башче. Турци су, бар у прво вријеме своје владавине, имали и други назив за Мостар — *Köprühisar*⁶. Наш назив, како видимо, није уступио пред страним именом.

б) *Буна*. Име друге ријеке са нашега списка, а која и извире (у Благају), и увире (на Буни), у јужним дијеловима Бишћа поља, све надомак Мостара, припада хидронимима које су наши преци преузели од старосје-

⁴ Čelebija, Putopis, Evlija Čelebija, Putopis — odlomci o jugoslavenskim zemljama, Prevod, uvod i komentar napisao Hazim Šabanović, Svjetlost, Sarajevo 1967, в. и Богумил Храбак, Урбани, привредни и војно-управни раст Мостара (1450–1700), Зборник за историју Босне и Херцеговине 1, Београд 1995, стр. 113–159.

⁵ Ћоровић, Мостар и Херцеговина, Владимир Ћоровић, Историска Херцеговина, Прошлост Херцеговине, Зборник: Мостар и Херцеговина, Југослов. професорско друштво, 1937, стр. 1–29.

⁶ Aličić, A., Poimenični popis sandžaka vilajeta Hercegovina, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo 1985, стр. 601, као и код Храбака, исто, стр. 113.

дјелаца. Историчари нам нуде, за тај далеки период, облик *Bona*. К. Јирчек, када говори о овим предјелима, констатује да су ту постојала два града, два замка „*Bona* и *Хлум*“, уз њих наводи, према Порфирогениту, „и реку *Бону*“. За замкове Јирчек претпоставља да су то два назива „за један исти град“, један римски (*Bona*), други словенски (*Хлум*)⁷. Ћоровић претпоставља да наш хидроним *Буна* потиче из илирскога језика. Порфирогенит је забиљежио облик *Bona*. У вези с тим П. Скок истиче да учени цар „зове овако и ријеку која протјеће иза брда на коме је *Благaj*“ и да „*bude* потпуно јасан, тумачи ову латинску ријеч ријечју χαλόν и новојелинском значењу 'добар'“⁸. Ту даље читамо: „Име ријеке очували су zahumski Sloveni као латинску позajmljenicu *Būna*, dok danas, dok su ime slovenskoga utvrđenja, koje je nastalo na pretslovenskom rimskom, preveli adjektivom *blagъ*“ (стр. 27). (И Скок, као и Вук, има краткосилазни акценат на овоме хидрониму: *Бѹна*. У крају гдје се налазе и ријека и мјесто имају само дугоузлазни акценат: *Бѹна*).

У вези са односом *Bona* и *Буна* Скок, испод текста примјећује: „Vokal *ū* за lat. naglašeno otvoreno *o* u *bonus* po zakonu je baš kao u drugim našim riječima iz balkanskog ili dalmatinskog latinитета: *podiolu* > *pižuo*, gen. *-ula*, *linteolu* > *lancun*, *lincuo* itd. Ovo je potrebno ovdje istaknuti zato što bi na osnovu završetka *ona* u *Bona* mogao kogod doći na misao da se u našem slučaju ne radi o latinskoj, nego o kakvoj ilirskoj riječi kao u *Salona* > *Solin*, *Scardona* > *Skradin*“ (стр. 27, испод текста).

У Етимолог. рјечнику, објашњавајући поријекло топонима *Nin* (ген. *Nina*), од далматоманскога *Nona*, Скок констатује да је овај топоним „*pod izvjesno*“ илирског поријекла „*sa dočetkom* (sufiksom za izvođenje ili u deklinaciji ?) *-ona*, koje dolazi na Apeninu i kod nas: *Glemona* > slov. *Humin*, *Brevona* > *Brioni*, *Scardona* > *Skradin*. Vokal *i* tu je nastao iz *ū* kao u *mirus* > *mir*, a taj opet od kllat *ō*, a taj u metafoniji (prijeglasu) prema lokativu *Aenōnae* > vlat. *Enōne* **Inūni* (*i* je zamjena za zatvoreno vlat. *ę*)“⁸. Код одреднице *Gumin*, у истом рјечнику, читамо: „Predrimski i predslavenski toponim iz serije na *-ona* kao *Aemona*, *Brioni*, *Albona* > *Labin*, *Aenona* > *Nin*, *Scardona* > *Skradin*, *Stolpona* > *Stupin*. *Salonae* > *Solin*“ и ту се додаје: „*Za tu seriju postoji mišljenje da je ilirskog podrijetla, ali Glemona, Aemona, Brioni, Albona dokazuje da se nalazi i na teritoriju keltskog plemena Karna, Istra i Liburna, rođaka Japoda. Razvitak dočetka -ona preko lokativa -onae > -in i u Reziji kao i na Jadranu, dokazuje da je slavizacija u Reziji iste starosti kao i na Jadranu*“.

Као што видимо, међу нашим топонимима, па и хидронимима, има их који су, по поријеклу, из илирског, келтског и латинског језика. Али,

⁷ Јирчек, Историја Срба, Константин Јирчек, Историја Срба, Прва књига до 1537, политичка историја, Научна књига, Београд 1952, стр. 66.

⁸ Скок, Из српскохрватске топонимике, Р. Скок, Из српскохрватске топонимике: тип *Благaj*, Зборник у част А. Белића, Београд 1937, стр. 21–30. У вези са ријеком Буном код Скока налазимо да она „*protječe* иза брда на коме је *Благaj*“. Прва напомена је да Буна не „*protječe* иза брда“, него истиче из брда, управо из једне велике пећине у брду; друга напомена је да се извор Буне налази у мјесту Благaj, изнад кога, истина, још увијек стоје зидине Шћепанграда.

чињеница је да су сви ти називи стигли до нас преко романских језикā и да су, без обзира на своје исконско поријекло, дуговјековним животом у романским језицима доживјели извјесне промјене. На те промјене указује и П. Скок (в. код *Думно*, *Сињ*). Ако је тако, а требало би да је тако, поставља се питање зашто немамо исте рефлексе вокала *-o-* у *Вона* и *Нона*, тј. зашто имамо: *Вона* = *Буна*, а *Нона* = *Нин*? Просторна и временска компонента овдје не би могле бити одлучујуће, јер су сви ови крајеви у исто вријеме дошли под Словене, словенизирани су, а ни просторна компонента није велика. Између *Нина* и *Буне* није велика удаљеност. Поготово између *Буне* и *Норина*. Могуће је овдје помишљати на прозодијску и морфолошку компоненту. Ми ту имамо *Вона* = *Бѹна*, на једној страни, а *Нона* = *Нѹн*, на другој страни. То би говорило да кратко *-o-* = *ÿ* (*Вõна* = *Бѹна*, Вуково), а дуго *-o-* = *ī* (*Нõна* = *Нѹн*, такође Вуково). Тако имамо и: *Narõna* = *Hõrīn*, *Salõna* = *Sõlīn* и сл., уз то и маскулиnum : фемининуму, тј. *Нин* : *Буна* (уп. *Σαλῶνα* = *Солин*, *Νῶνα* = *Нин*, *Βῶνα* = *Буна*)⁹.

Благај. Варошица Благај налази се на врелу р. Буне и као што је Мо-стар везан за Неретву, тако је и Благај везан за Буну. Чак се и име овога лијепог, доскора, мјесташца на извору Буне веже за тај хидроним. Тако код Вл. Ђоровића читамо: „Архонтија захумска допирала је до Неретве и добила је свој назив по брду Хуму, из ког извире речица Буна, а на ком беху и два града, *Бона* и *Хум*. То је данашњи Благај, некадашње главно мeстѹ Херцeга Сѹјeјана, над чијим брегом (данас Бѹсак) сѹје рушевине његовог сѹарог града“ (моје подвлачење, А. П.)¹⁰. Јиречек, то је и овдје наведено, дозвољава да су то два имена за један град. Код њега читамо: „Константин Порфиро-

⁹ У вези са одредницом Рим Скок каже: „Miklošičevo i Brücknerovo upoređenje samoglasa *i* u *Rõna* > *Rit̃* sa *-ona* > *in* u *Labin*, *Skradin* nije ispravno; to nije posve identična pojava jer se može dokazati da se *-ona* > *-in* u *Labin* razvilo preko *-un*. Tu treba pretpostaviti u > y > i, što kod Rim ... nije slučaj“. Етимолошки гледано, Скок је у праву, али, са друге стране, крајњи резултат је и код *Лабин* и код *Рим* исти: појава вокала *u* у нашем језику (*Лабин*, *Рим*). Код *Буне* и *Нина* није иста ситуација. Управо, имамо *-y-* у *Буна* и *-i-* у *Нин*. Прозодијска компонента могла је овдје бити пресудна: *Вõна* : *Нõна*. Напомињем да у дјелу Константина Порфирогенита *De administrando imperio*, како се то види из Византиских извора за историју народа Југославије, које је приредио Божидар Ферјанчић (в. ниже, напомена 12) налазимо непреврелу ситуацију. Ту имамо *Σαλῶνα* = *Солин* (стр. 11); *Ἀλβῶνος* = *Лабин* (стр. 35), *Βῶνα* = *Буна* (стр. 60), као и: *Νῶνα* = *Нин* (стр. 33, напомена 101), *Νίνα* = *Нин* (стр. 33, напомена 104), *Н' Νῶνα* = *Нин* (стр. 44, напомена 128). Ово би говорило да подаци који су стизали до Порфирогенита нису још били потпуно прилагођени нашем рјечнику и нашем граматичком систему. Ту још имамо *-ona* (*Salona*, *Nona*), али и *Nina*, ту још имамо *Vona*, али и *Albunos*. Без сумње, процес словенизације ових топонима/хидронима, преузиманих из романских језика, био је у току, али не још и завршен, мада облик *Nina*, иако у лику женскога рода, говори да је прелазак романског *-ona* у наше *-in* било у завршној фази (исп. о томе код Скока, *Zeitschrift für Ortsnamenforschung*, IV, 1928, стр. 226, за *Нин* (ἢ *Νῶνα*, ἢ *Νίνα*) и 232, за *Буна* (Скок овдје има *Бѹна*, са дугоузлазним акцентом, какав овај хидроним (и топоним) има у крају гдје се налази. Ту Скок констатује да: „Bis heute hat bloss der Fluss den romanischen Namen erhalten (= *Būna*, Herzegowina), während die daranliegende Burg ins Slaw. übersetzt wurde: *Vona* = *Blagaj*“.

¹⁰ Ђоровић, *Историја*, 118.

генит спомиње у овој области високо брдо са два замка на врху, Бона и Хлум, а сем тога и реку Бону. По свој прилици, била су то *два назива, један римски а један словенски, за један исти град* (моје подвлачење, А. П.), који, опет, може бити идентичан са илирским градом Бунос код Стефана из Византије“ (исто, стр. 66). И за Јиречека је *Благај* „превод латинскога Бона (слов. благ : bonus)“¹¹.

Пошто се многи и историчари, и филолози, при расправљању ових питања, поријекла наших географских имена *Буна* и *Благај*, позивају на К. Порфирогенита, најбоље ће бити да овдје наведем цио текст К. Порфирогенита, а који се односи на ове наше топониме. Тај дио Порфирогенитове књиге „De aministrando imperio“, у преводу Божидара Ферјанчића, гласи:

— Земљу Захумљана раније су држали Ромеји, мислим Романи, које је цар Диоклецијан преселио из Рима ... Ова земља Захумљана беше под царем Ромеја, али пошто и земљу и њен народ поробише Авари, остаде потпуно пуста. Захумљани који сада тамо станују су Срби, потичући из времена оног архонта, који је цару Ираклију био пребегао. Захумљани су названи по планини која се зове Хум (Χλοῦμος), а иначе на језику Словена Захумљани значи „они иза брда“, пошто је у овој земљи велико брдо на коме су два града Бона и Хум (τὸ Βὸνα καὶ τὸ Χλοῦμ); иза тог брда пролази река названа Бона, што значи добро (Βόνα ὁ ἐριμνεύεται Ἐκάλον)¹².

Овај текст изазвао је неједнаке интерпретације код његових тумача. За једне *Бона* и *Хум* су два града који се налазе на истом брду; за друге, у питању су називи исказани на два језика за исти град (Јиречек); трећи, пак, сматрају да ова два града нису била на истом мјесту. Наравно, од овога може зависити и одређивање поријекла нашега Благаја. Проф. Петар Скок, један од, несумњиво, најзаслужнијих проучавалаца наше ономастике из предсловенског периода, у студији о топониму Благај, посебно указује на посљедње ријечи из овога навода. Скок ту каже: „Da bude potpuno jasan (тј. Порфирогенит, А. П.), тумачи ову латинску ријеч (тј. ријеч Bona, А. П.), ријечју καλον и novojelinskom значењу 'dobar'. Nema, prema tome, nikakve sumnje da se našim toponimom *Blagaj* prevodi latinski femininum bona“¹³. Има мишљења да латински фемининум bona „значи пре све друго па тек онда 'благ'“¹⁴. Ја се, из свога дјетињства сјећам, да је за воду ријеке Буне говорено да је „добра“, јер је и у сред љета, када Бишће поље притисне љетна жега, бунска вода хладна и у њој се, по правилу, не купа. Према томе, Порфирогенитово мишљење да је вода „bona“, тј. добра, имало је свој ослонац у народу, али ово никако не значи да је тај латински фемининум преузет за именовање

¹¹ Јиречек, Историја Срба, стр. 66.

¹² Византиски извори за историју народа Југославије, том II, обрадио Божидар Ферјанчић, САН, Посебна издања, књ. CCCXXIII, Византолошки институт, књ. 7, Београд 1959, стр. 59–60, као и коментари испод текста.

¹³ P. Skok, Iz srpskohrvatske toponomastike, str. 26, kao i Etimologijski s.v. -aj.

¹⁴ Вељан Трпковић. Хумска земља, Зборник Филозофског факултета у Београду, књ. VIII, Београд 1964.

топонима који се саградио на једној литици недалеко од врела р. Буне. Додајмо уз ово, да брдо на коме се налази град Херцега Стјепана није „велико брдо“, поготово није „планина Хум“, како то налазимо код неких историчара. То је један брежуљак у склопу брдског ланца који окружује Мостарску котлину на коме је Стјепан Вукчић — Косача саградио свој град. То никако није Хум. Тешко је вјеровати да је то икада и био Хум. На томе брду нема остатака од још неког старог града. Има, мало ниже, нешто зидина од града који је започео Ахмет, син Херцега Стјепана.

Б. Ферјанчић у коментарима Порфирогеновог текста наводи мишљење С. Новаковића по коме је „Хум (је) град Благај, јер у Херцеговини нема ниједног града, чији би положај боље одговарао подацима из *DAI*; Благај је у току средњег века замењено старијим именом Хум“, а за град *Bonu* Новаковић „сматра да се налазио на реци Буни, мало ниже од Благаја“¹⁵ (исп. ниже *Благај* и *Хум*, т. 10).

Информативности ради, ја ћу овдје указати и на мишљење проф. Хамдије Капицића изнесено у *Enciklopediji Jugoslavije* (књига I, s.v. *Blagaj*). Ту читамо: „Iznad sela (!) Blagaja nalazi se Blagajski grad na podnožju Veleži, na strmoj i teško pristupačnoj litici, ispod koje izvire Buna. Spominje ga prvi put u X v. Konstantin Porfirogenit pod imenom Bona (Buna). Na osnovu ostataka u neposrednoj okolini pretpostavlja se, da je grad postojao još u rimsko doba. Na brdu Humu nalazila su se dva grada, Buna, koga (!) su Sloveni nazvali Blagajem, i Hum. Po Humu nazvana je čitava oblast Zahumljem ili Humskom zemljom“. Капицић ту напомиње да је народ назвао тај стари град, изнад врела Буне „Šćerpan-gradom“, а да се испод његових зидина налазио „ljetnikovac bosanskih vladara Bišće u Podgradu“ у коме су „izdavani važni dokumenti bosanske državne kancelarije“.

И овдје се поставља проблем назива брда на коме се налази град Херцега Стјепана. Па и извора за назив *Хум* и *Захумље*. Да ли је то баш ово брдо на коме се налази *Шћерпанград* или неко друго брдо у овом дијелу Херцеговине или, пак, цијела област која се назива *Хумином*, *Хумом*, а која се простире од Неретве до Дубровачке ријеке? Највјероватније је да ће у питању бити управо ова област која је дала име претходној Херцеговини. Напомињем да ороним *Хум*, поред *Хума* код Мостара, који је и најпознатији, имамо, у микропонимији, и на Вележи (висина 1025 m)¹⁶, па и поред Буне. Изведеница од *Хум*, као *Хумац*, налазимо почесто у Херцеговини, као и уз Бишће поље.

Цијело ово разматрање упућује на сљедеће закључке, када су у питању географски називи *Буна*, *Благај* и *Хум*; а све везано за текст К. Порфирогенита:

¹⁵ Исп. о томе код Ферјанчића, стр. 60, напомена 207, мишљење Ст. Новаковића који, такође, сматра да је у питању брдски ланац који је прекинула р. Неретва.

¹⁶ В. *Enciklopedija Jugoslavije*, s.v. *Mostar*, карта Мостарске котлине, као и код мене, *Микропонимија Подвележја*, АНУБиХ, Сарајево 1990, стр. 44.

1. Подаци које нам нуди К. Порфиогенит, бар када је у питању дио који се односи на овај крај Херцеговине, мало су неодређени. О њиховој вриједности, и до сада, било је доста дискусије. Општи закључак је: колико је било њихових тумача, толико је било различитих мишљења.

2. У Херцеговини нема планине Хум. Пошто наши преци нису били склони да мијењају наслеђена географска имена, тешко је вјеровати да су једно тако изразито име промијенили. Има брдо Хум код Мостара, али за то брдо није везана ријека Буна, нити ту има остатака од двају старих градова. У микротопонимији Мостара имамо: *Пдѣхум* и *Зѣхум*, дијелове града који су везани за Хум. У микротопонимији Подвележја, простора који се налази у подножју Вележи, имамо Хум. То је једна чука, висине изнад 1.000 метара, која није била погодна за изградњу средњовјековних градова, нити је везана за р. Буну. Овај микротопоним, очигледно, није могао послужити ни за именовање цијеле области, јер није био ни познат у то вријеме.

3. За назив овога дијела данашње Херцеговине *Хумом/Захумљем* послужила је цијела област која се одликује хумном климом, за разлику од области коју карактерише планинска клима (уп. називе *Хумњаџи* и *Планишиџи*, који живе још и данас у тим крајевима). Појединачни ороними нису ту били пресудни. Поготово мања брда.

4. Од Порфиогенитових података изгледа једино сигуран хидроним *Вона* = *Буна*, мада ни ту мишљења нису јединствена. (П. Ј. Шафарик, на име, овај наш хидроним */Буна/* доводи у везу са „бун = креч“) ¹⁷. Порфиогенитово „*иза њог брда њролази река названа Бона*“ може бити дискутабилно.

Напомињем да Буна извире, као читава ријека, из једне пећине која се налази неколико стотина метара испод зидина Шћепанграда. Њен ток је врло кратак, око 6 км, и на Буни улива се у Неретву.

5. Порфиогенитово „*велико брдо*“ треба схватити као *велики брдски ланац*, као *низ брда* која затварају Мостарску котлину. Није то „планина“ Хум (Маретић, RIAZU), јер такве планине на овим просторима нема, нити је икада ту она постојала. Очигледно је да подаци којима је располагао Порфиогенит нису били довољно прецизни. Могуће је да се цио овај низ брда назива хумовима, тј. тим се називом могао обиљежавати простор који није равница, али није ни планина.

6. Порфиогенитово „*река названа Бона, што значи добро*“, чини ми се није правилно схваћено. Није само у питању река *Бона*, ако је ту обиљежен хидроним. У питању је квалитет воде: *вода је добра*. А та констатација је тачна. Њу су могли да истакну информатори који су цару достављали податке. А, како ће се ниже видјети, то су могли бити људи из Захумља гдје је вода драгоцјена, јер је нема довољно, и за њих је бунска вода стварно била „добра“. Напомињем да сам и ја, у своме дјетињству, често слушао како је „бунска вода добра“. То нарочито љети, када упече „божија звијезда“ и када је вода најдрагоцјенији напитака у кршевитим предјелима Херцего-

¹⁷ В. код Ферјанчића, стр. 60, напомена 208.

вине. Не треба заборавити да у цијелом Захумљу, тј. од Неретве до Дубровачке ријеке, нема ниједне ријеке и да је ту вода скупоцјена. Према томе, Порфирогенитово „добро“ односи се на квалитет воде и ту не би требало тражити извор за наш топоним Благај.

7. Мени се, исто тако, чини да ни Порфирогенитова реченица: „*иза тога брда пролази река...*“ није, колико ми је познато, до сада правилно тумачена. Наиме, у питању је мјесна одредба „*иза тога брда*“ и презент глагола пролазити „*пролази*“. Овакав састав реченице, са овом одредбом и овим обликом презента, упућује на закључак да су подаци који су били познати Порфирогениту, потицали од некога ко је живио јужно од Буне и Хума, ко је, рецимо, био из Требиња или Дубровника. Само из тих, јужнијих крајева, могло се констатовати да Буна тече „*иза тога брда*“ и да „*пролази*“ иза тога брда. Да је царев информатор био из предјела данашњег Мостара, он би написао да Буна тече „из тога брда“ и да тече „поред тога брда“. Ово, сада, даје сасвим другачији приступ и *брду Хуму* и градовима на томе брду. Из перспективе царевог информатора, Хум је онај брдски ланац који се протеже од врела р. Буне па све до Затона, до Неретве. То је брдски ланац од неких шест км и ту су могли да постоје и Хум и Бона. Благај, према томе, није настао на зидинама старог Хума, како неки претпостављају, нити је продужетак старог града Боне. Благај би, према овоме, био нови град настао *над* изворишним дијелом Буне.

8. Ако се овако схвати Порфирогенитов текст, онда би се могла прихватити Даничићева претпоставка да се Бона налазила на ушћу р. Буне у Неретву. Наиме, у RЈAZU, s.v. Buna, читамо да се Буна налази „на утку ријеке Bune u Neretvu“ и да је ту у X вијеку био град Бона. Ст. Новаковић је сматрао да се Бона налазила „на реци Буни, мало ниже од Благаја“, није, дакле, Благај продужетак старог града Боне (в. код Ферјанчића, стр. 60, нап. 207).

9. Једначење хидронима са топонимом (Бона = Буна, и ријека и насељено мјесто) обично је у овим крајевима (исп. *Дрежница* = *Дрежница*, *Јабланица* = *Јабланица*, *Рама* = *Рама*, *Требижај* = *Требижај*) и, обично, топоним се налази при ушћу истоимене ријеке у Неретву. И ово би, можда, ишло у прилог Даничићевог мишљења да се топоним Буна налази при ушћу ове ријеке у Неретву.

10. Да *Благај*¹⁸ није настао на остацима старог Хума говори и податак који нам нуди проф. Сима Ћирковић у монографији о Херцегу Стјепану. На једном мјесту код Ћирковића читамо да су Дубровчани, почетком априла (1461 ?), послали Херцегу свога изасланика Бартола Гучетића. Гучетић је

¹⁸ Могућност постојања насеља на изворишном дијелу Буне оправдава и положај тога предјела. Ту је могао да постоји *гај*, и то *благ* *гај*. Иначе је у тим крајевима гај чест микротопоним. Могуће је да је Херцег Стјепан сазидао свој град изнад насеља Благај и дао му исто име, а да је његов град морао имати тијесне везе са насељем на врелу Буне, то је несумњиво. То је могао бити и извор за воду у Шћепанграду. О томе још живе приче у народу тога краја.

требало да потражи Херцега „in Blagay aut in Chumia aut in Cliuz“ (тј. или у Благају, или у Хуму, или у Кључу¹⁹). Дакле, за Дубровчане су, крајем XV вијека, Благај и Хум била два посебна мјеста. А Дубровчани су били добро обавјештени и о топонимији и о животу у њиховом залеђу. Истина, од Порфирогенита до Херцега прошло је доста времена. Скоро пола миленијума. И у томе времену могло се много тога промијенити. Па и у топонимији. Али, највјероватније је да те промјене нису биле захватиле и овај дио ономастике. Ово тим прије што су многи и топоними и ороними и хидроними сачувани све до наших дана. Само се овдје поставља питање: Гдје је био град Хум? То, како смо већ навели, није данашњи Благај. М. Вего мисли да тај стари град треба тражити на подручју данашњег Хума, код Мостара (в. код Ферјанчића, стр. 60, напомена 207). Без детаљнијих археолошких истраживања у цијелом овом дијелу Херцеговине, тешко би било давати одговор на ово питање.

11. Наш Благај, ако су ове претпоставке тачне, није продужетак старога града Боне. Нити је то етимолошки, нити семантички, па ни географски. Благај је насеље које се зачело на извору р. Буне. За то су постојали сви услови. Херцег Стјепан је сазидао свој град изнад овога мјеста и, можда, назвао га тим именом, тј. дао је своме граду име насеља које се зачело на извору р. Буне. По своме постанку топоним Благај је сложеница. Настао је као и остали топоними тога типа, као *Зеленгај*, *Каменград*, *Шћејанград*, *Јелинград*, *Београд/Биоград*, везом придјева и именице, и, етимолошки, није везан за лат. придјев *bona*, односно топоним *Bona*²⁰. Тај стари назив, *Bona* очувао се у нашем хидрониму и топониму *Буна*.

Брегава. У Рјечнику Југославенске академије, под одредницом *Bregava* (обрадио Ђуро Даничић), читамо: „*voda koja izvire pod planinom Hrgudom u Hercegovini i protječući ispod grada Stoca utječe u Neretvu*“. Наравно, *Брегава* *проишче кроз град Столац* и оно што је Неретва за Мостар, Буна за Благај, то је и Брегава за Столац. Тешко је замислити једно без другога.

¹⁹ Сима М. Ћирковић, Херцег Стефан Вукчић-Косача и његово доба, САНУ, посебна издања, књ. CCCLXXVI, Одељење друштвених наука, књ. 48, Београд 1964, стр. 248, напомена 17. Захваљујем се проф. Ћирковићу на неким напоменама у вези са овим проблемом, и изворном тексту.

²⁰ Ја се још једном враћам на Порфирогенитову реченицу „*иза њог брда пролази река названа Бона*“. Овдје је, под т. 5–8 указано на другачије тумачење датог текста. Указујем још и на Будманијево освртање на овај дио текста К. Порфирогенита. Он, у RJAZU, s.v. *hum* даје латински превод Порфирогенитовог текста, који гласи: — *Zachulmi dicti sunt a monte Chulmo nuncupato; et alias Slavorum dialecto Zachulmi dicuntur ii qui post collem habitant, quando quidem magnus inibi collis est in cujus verice urbes duae sunt Bona et Chulm, retro montem vero flumen Bona quod Graecis καλον significat* — . А код Е. Челебије налазимо да тврђава Благај „*ima petnaest pustih kuća*“ и да сва посада станује у вароши Благај која се налази „*na obali rijeke Bune, koja izvire iz one pećine pod gradskom kapijom*“. Стари град Благај, према Челебији, налази се „*na jednoj врлетној литици, која се диже до плавих oblaka. Ima oblik bedema, a лежи на jednoј оштрој шиљастој стјени која је попут ribље hrptenice*“ (стр. 543). И ово би могло говорити да Порфирогенитов Хум није брдо на коме се налазе она два града, ако се под тим брдом мисли на онај дио овога брдског ланца на коме се налазе зидине Шћејанграда.

Брегава има у основи општу именицу *брег* = *бријег*. Однос *е* и *ије* посљедица је различитих рефлекса старога вокала јат (Ѣ) у данашњим дугим (*брег* — *бријег*) и кратким (*брегови*) слоговима. Према томе, хидроним *Брегава* има у основи општу именицу *бријег/брегови*, и суфикс *-ава*: *брег* + *ава* = *Брегава*. Овакав начин творбе хидронима, тј. да се на основу додаје суфикс *-ава*, чест је у нашем језику, па и у Херцеговини, уп. *Свиђава*, *Ресава*, *Нишава*, *Морава*, *Млава* (исп. о томе код Ћоровића, исто, 105).

Сћолац. Већ је речено да је Брегава саставни дио историје *Сћоца*. *Сћолац* је наш топоним. У основи је глагол *сћојати* — *сћојим*, од кога је изведена именица *сћол* — *сћо*, оно што стоји. Од те именице, додавањем различитих суфикса, добијамо: *сћолац* (*сћол* + *ац*), *сћолица* (*сћол* + *ица*). Облик *сћолац* означавао је столицу на којој је сједио кнез. Историчари нас обавјештавају да су пронађене неколике столице у Херцеговини (у Благају, Стоцу, Гацку и Неретвици), које су биле камене, на којима су сједјели кнезови за вријеме народних скупштина и са којих су изрицали пресуде (в. код Јиречека, Историја Срба, I, стр. 70). Дакле, међу таквим мјестима нашао се и наш *Сћолац*. То значи да је ово мјесто, врло рано, било сједиште кнежева, да је ту постојала кнежева столица, налазио се *кнежев сћолац*. Одатле и име овом лијепом мјесташцу на обалама Брежаве. Не треба, овдје, заборавити ни чињеницу да је *Сћолац*²¹, у та далека времена, био врло богат и привлачан град. Још у римско доба, према историчарима, то је било богато насеље, са раскошима за какве није знало ниједно мјесто „у читавој Босни и Херцеговини“ (Ћоровић). Овакве похвале, свакако, тај град је чувао и касније. Управо, захваљујући свему томе, захваљујући, на првом мјесту, питоми клими, својој Брегани, и своме положају, *Сћолац* је могао да буде и кнежевски, доцније и везирски град. Мада је Мостар преузео вођство у Херцеговини, ни Столац није остајао „у буџаку“. Позната је изрека: „*Чувај Сћоца, ђази Почићеља, ни Мосћара не осћављај сама*“, везана за Али-пашу Ризванбеговића.

Управо због свега овога, због близине Мостара, и тијесних веза са Мостаром, Столац је и својим говором близак Мостару, заједно са Чапљином и Мостаром чини групу централнохерцеговачких говора. Основне одлике су недоследна ијекавштина (*бјело, сјено, дјеше*) и промјена личних имена типа *Мујо, Јово, Иво*, и презимена типа *Пецо, Леко, Лозо*, по обрасцу именица женскога рода на *-а*: *Мујо* — *Мује*, придјев је *Мујин, Лозо* — *Лозе*, придјев је *Лозин*, за разлику од источнохерцеговачког типа гдје је: *Јово* — *Јова* — *Јовов, Лозо* — *Лоза* — *Лозов*²².

²¹ Према Челебији, Столац је у његово вријеме, тј. у XVII вијеку, био „лијера *kasabica*“, са „*oko dvjesta osamdeset pločom pokrivenih kuća, koje imaju bašte, vinograde i svoje vode*“ (стр. 414). Дакле, у XVII в. Благај је „*varoš*“, а Столац „*kasabica*“. До наших дана било је супротно.

²² И. л. код мене: Говор источне Херцеговине, СДЗб XIV, Београд 1964, као и: Мјесто централнохерцеговачког говора међу осталим говорима данашње Херцеговине, ЈФ XXV, стр. 295–328.

Резюме

Асим Пецо

ИЗ НАШЕЙ ОНОМАСТИКИ

В работе даются объяснения происхождения гидронимов *Нерейва*, *Буна* и *Брегава*, и топонимов *Мостар*, *Благај*, *Сполац*. Особенно указывается на возможность новейшей интерпретации описания области Захумье у Константина Багрянородного (Porphyg. de adm. imp. 33). В связи с этим обращается внимание на возможность другой убикации оронима *Хум*, и топонимов *Буна* и *Хум*, что дает возможность объяснить топоним *Благај* иначе, чем это делано до сих пор.